

Leerlingen en stagiairs in de zorg

EenVandaag (12/4/2011) maakte een reportage over de begeleiding van leerling-werknemers en stagiairs in de zorgsector.¹ Ten gevolge van personeelsgebrek op de afdeling, krijgen aanstaande verpleegkundigen en verzorgenden vaak verantwoordelijkheden die alleen gediplomeerden toekomen en moeten ze zelfs taken verrichten die hun bekwaamheid teboven gaan. Dat stelt niet alleen de zorgvragers aan ernstige risico's bloot. Het is ook schadelijk voor de zorgverleners-in-opleiding zelf. En door hun zwakke positie onderin de bedrijfshiërarchie kunnen ze er weinig tegen doen.

EenVandaag enquêteerde een panel van leerling-werknemers (BBL) en stagiairs (BOL en wellicht ook HBO). Men richtte zich dus op een bredere populatie dan het NIVEL-onderzoek (2010), waarin uitsluitend begeleiders van laatstejaars stagiairs uit het MBO en HBO ondervraagd werden.² Maar ook in het NIVEL-onderzoek werd geconcludeerd dat de begeleiding systematischer moet worden aangepakt, gericht op het bereiken van welomschreven leerdoelen. Verder wordt het bijvoorbeeld wenselijk geacht dat stagiair en begeleider in dezelfde werkshifts worden ingedeeld.

Opvallend is dat in de Nationale Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden weinig aandacht wordt besteed aan de bescherming van leerling-werknemers en stagiairs.³ Alleen in artikel 1.4 van de Beroepscode worden 'studenten en stagiairs' met zoveel woorden genoemd (zie tabel I op de volgende bladzij). Er staat ook nergens dat leerling-werknemers en stagiairs tot de zorgverleners gerekend worden op wie de de Beroepscode van toepassing is.⁴

Ik denk dat een professionele beroepscode zich duidelijk moet uitspreken over:

- (a) inrichting van, ondersteuning van en toezicht op *werkprocessen van onbevoegde werkers* (waaronder leerling-werknemers en stagiairs);
- (b) inrichting, ondersteuning en beoordeling van *leerprocessen van werkers-in-opleiding* (zoals leerling-werknemers en stagiairs); en
- (c) de mate waarin de normen die volgens de beroepscode voor professionele werkers gelden, ook op onbevoegde werkers en werkers-in-opleiding van toepassing zijn.

Daarbij is het tevens van belang te omschrijven *waarom* professionele werkers verantwoordelijkheid dragen voor de werk- en leerprocessen van hun nog-niet-professionele collega's. Het gaat niet alleen om het beschermen van de belangen van het bedrijf (en meer in het bijzonder de belangen van de zorgvragers), maar ook om de belangen van de onbevoegde werkers en werkers-in-opleiding zelf:

- een veilige en gezonde werk- en leeromgeving
- voorkoming van erge of zelfs onvergeeflijke fouten en verlies van zelfvertrouwen
- een optimale bijdrage aan hun ontwikkeling tot competente professional
- een optimale garantie voor de kwaliteit van hun diploma.

Hierboven keek ik naar de verantwoordelijkheden die professionals van een leerbedrijf of stagebiedende organisatie uit hoofde van hun beroepsethiek zouden kunnen dragen jegens leerling-werknemers en stagiairs. In mijn boekje *Onderwijsethiek* (2006) begon ik aan de andere kant: bij onderwijsinstellingen die studenten opleiden.⁵ Daarbij onderscheidde ik vijftien docent-rollen, waaronder die van coach, examinator, taaksteller en supervisor. In het geval van stages ligt hier een gedeelde verantwoordelijkheid tussen onderwijsinstelling en stagebiedende organisatie.

Wes Holleman

weblog onderwijs 14-4-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> Tabel I. >>>

¹ http://www.eenvandaag.nl/gezondheid/37616/zorgsector_maakt_misbruik_van_stagiaires (12/4/2011); zie ook: <http://www.ad.nl/ad/nl/1015/Gezondheid-wetenschap/article/detail/578298/2011/04/12/Stagiaires-verpleeghuis-ingezet-als-vaste-kracht.dhtml> (12/4/2011).

² <http://www.venvn.nl/LinkClick.aspx?fileticket=eOvOEx9EWs4%3d&tabid=1454> (2010); zie ook: <http://www.venvn.nl/Actueel/Nieuwsarchief/tabid/1789/Articleid/4075/mid/3452/Default.aspx> (12/11/2010).

³ <http://www.venvn.nl/Portals/20/publicaties/2007012beroepscodebrochuredef.pdf> (2007).

⁴ Men denke hierbij niet alleen aan de ethische verplichtingen, maar ook aan de morele rechten die volgens de Beroepscode aan zorgverleners toevallen (zoals in de artikelen 3.6, 3.7 en 3.8)!

⁵ <http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/04/onderwijsethieknov2006.pdf>.

Tabel I. Enige artikelen uit de Nationale Beroepscode van Verpleegkundigen en Verzorgenden (2007)

<p>1.3 Als verpleegkundige/verzorgende verricht ik alleen handelingen die binnen de grenzen van mijn deskundigheid liggen. Dat betekent met name:</p> <ul style="list-style-type: none">• dat ik geen opdrachten en verantwoordelijkheden accepteer, waaraan ik niet kan voldoen; en• dat, als een handeling buiten mijn deskundigheid valt, ik mij ervoor inzet dat een collega of andere zorgverlener, die de vereiste deskundigheid wel bezit, de desbetreffende handeling verricht. <p>1.4 Als verpleegkundige/verzorgende begeleid ik studenten en stagiaires verpleging en verzorging bij de ontwikkeling van hun verpleegkundige/verzorgende deskundigheid. Dat betekent met name:</p> <ul style="list-style-type: none">• dat ik zorg voor een veilige leeromgeving;• dat ik studenten en stagiaires begeleid bij het ontwikkelen van een goede beroepshouding; en• dat ik studenten en stagiaires leer hun persoonlijke en professionele grenzen te bewaken. <p>3.4 Als verpleegkundige/verzorgende blijf ik bij het overdragen van taken aan andere zorgverleners erop letten dat de kwaliteit van de zorgverlening aan de zorgvrager gewaarborgd is. Dat betekent met name:</p> <ul style="list-style-type: none">• dat ik bij het overdragen van taken aan andere zorgverleners naga of deze zorgverleners ook de kennis en vaardigheden bezitten om de opgedragen taak uit te voeren; en• dat ik de zorgverleners, aan wie ik taken overgedragen heb, steun en, indien nodig, van informatie en middelen voorzie om de zorgverlening te verbeteren. <p>3.6 Als verpleegkundige/verzorgende bescherm ik de zorgvrager tegen onethische, incompetente, onveilige of anderszins tekortschietende zorgverlening van andere zorgverleners. Dat betekent met name:</p> <ul style="list-style-type: none">• dat ik naga welke redenen ik heb voor mijn vermoeden van tekortschietende zorg en dat ik, indien nodig, naga hoe de zorgvrager het beste beschermd kan worden;• dat ik in eerste instantie de betreffende zorgverlener aanspreek op zijn of haar tekortschietende zorgverlening en, indien mogelijk, hem/haar ondersteun bij (het zoeken van hulp voor) verbetering van haar zorgverlening;• dat ik mijn leidinggevende op de hoogte stel van (mijn vermoeden van) tekortschietende zorg van de andere zorgverlener, als een gesprek met die zorgverlener niet mogelijk is of niet tot het gewenste resultaat heeft geleid;• dat ik in de verschillende gesprekken de mogelijk negatieve of schadelijke gevolgen voor de rechten, het belang, het welzijn en de veiligheid van de zorgvrager en voor de integriteit van de professionele beroepsuitoefening aan de orde stel;• dat ik, indien nodig, tekortschietende zorg bij een klachtencommissie of bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg meld; en• dat ik, indien nodig, de tekortschietende zorg via de vastgestelde procedures aan de verantwoordelijke instantie meld. <p>3.7 Als verpleegkundige/verzorgende steun ik andere zorgverleners, die zich volgens de beroepscode willen gedragen, maar daarbij problemen ondervinden. Dat betekent met name:</p> <ul style="list-style-type: none">• dat ik collega's ondersteun als zij niet weten hoe zij in een bepaalde situatie volgens de beroepscode kunnen handelen;• dat ik zorgverleners steun, die tekortschietende zorgverlening aan de orde stellen;• dat ik zorgverleners persoonlijk steun als zij nadelige gevolgen ondervinden van het handelen volgens de beroepscode; en• dat ik zorgverleners steun bij het nemen van formele stappen. <p>3.8 Als verpleegkundige/verzorgende draag ik bij aan de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van het beleid van de instelling of organisatie waar ik werk. Dat betekent met name:</p> <ul style="list-style-type: none">• dat ik vanuit mijn professionele perspectief een bijdrage lever aan de ontwikkeling van het beleid van de instelling of organisatie;• dat ik naga of het beleid in overeenstemming is met de voorwaarden voor een verantwoorde beroepsuitoefening en verantwoorde zorg voor de zorgvragers; en• dat ik conflicten tussen het beleid en de voorwaarden voor een verantwoorde beroepsuitoefening en verantwoorde zorg voor de zorgvragers aan de orde stel bij mijn directe leidinggevende.
--